
met een geringere diameter op borsthoogte.

Een groot gevaar bij het opstellen van prijsprojecties gebaseerd op prijzen in de wereldhandel ligt in het gegeven dat de houtsoort teak welhaast nergens als aparte houtsoort is opgenomen in houtprijstatistieken daar de handel in deze houtsoort een relatief geringe omvang heeft. In Costa Rica geldt dit evenzo en wordt de houtsoort toegedeeld aan de klasse 'hardwoods' zonder een verdere specificatie. Uit recente marktinformatie (1999 / 2000) is naar voren gekomen dat de basisprijs voor teaksortementen uit dunningen zich beweegt rond de US\$ 110,- per m³. De gemiddel-

de exportprijs voor het segment 'hardwoods' over de periode 1989 -1992 bedroeg US\$ 728,- per m³ (FOB Limon) . Het betreft hier dan wel de zwaardere sortimenten, een typering van de betreffende kwaliteitsklassen is niet voorhanden.

Een andere adder onder het gras vormt het gegeven dat in de weinig beschikbare statistieken niet altijd een goed onderscheid wordt gemaakt tussen 'logs', 'sawnwood' en 'timber'. Dit impliceert dat het niet altijd duidelijk is of men melding maakt van prijzen van een reeds verzaagd sortiment of niet verwerkte, geselecteerde delen uit kwaliteitsstammen. Dit gegeven

veroorzaakt een vervuiling van de prijsinformatie die mogelijk ook in de hier gegeven prijsinformatie is ingeslopen.

Resumé teakdata Costa Rica

Een totale volumeproductie van 350 tot 450 m³ wordt realistisch geacht voor professioneel opgezette plantages, een prijsniveau bij eindooft van deze teelten van US\$ 500,00 tot US\$ 600,00 is conform de huidige marktinformatie en Costaricaans teakhout vanaf plantages is technologisch niet minder dan hout van Aziatische herkomst.

De complete literatuurlijst staat op de website van de KNBV: www.knbv.nl

Paul P.Th.M. Maessen, Forest & Dendro Consultancy, Holtland Consultores Forestales S.A.

Aspecten van de teakteelt in Costa Rica (2)

Het beleggen in teakplantages lijkt een betrekkelijk nieuwe tak van sport door de grote aandacht die hiervoor bestaat. De procedures rond de reclame Code Commissie (de zaak Van Weezendonk) en de daarmee verweven OHRA affaire brachten het grote publiek op de hoogte van het reilen en zeilen binnen de teakbranche. Paul Romeijn schreef er een groot aantal opstellen over, bewerkte via het internet de buitenwereld, en bundelde al die activiteiten in zijn proefschrift. Daarmee waren de problemen binnen de teakbranche verheven tot wetenschap.

Toch is er niets nieuws onder de zon. Al minstens honderd jaar steken particuliere en institutionele beleggers hun centen in teakplantages. Ook de plantages in het voormalige Nederlands - Indië werden voor een belangrijk deel op die wijze gefinancierd.

Hedentendage worden deze mogelijkheden geboden door niet alleen bedrijven uit Nederland maar ook uit België , Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, India, Indonesië en Maleisië . Een aantal zakelijke missers domineerde de meningsvorming de laatste tijd; de eerder genoemde OHRA affaire, het gedoe rond de oprichters van Bosque Puerto Carrillo S.A. en de teakfraude in India.

Het grote publiek schijnt er zich niets van aan te trekken want sinds 1998 zijn er in Centraal Amerika meer van dit type projecten ontwikkeld dan ooit voorheen!

Opbrengstniveaus: de historie

Bij aanvang van de grote hausse in teakbeleggingen schermden de diverse aanbieders met in de ogen van serieuze bosbouwers zeer hoge volumeproducties gedurende de rotatie (M.A.I.= gemiddelde jaarlijkse bijgroei). Deze productieniveaus konden toentertijd nauwelijks ontleend zijn aan wetenschappelijke literatuur of proefveldgegevens daar die bronnen veelal aanzienlijk lagere productieniveaus aangaven. Een aantal aanbieders van

Table 1. Provisional yield tables for teak (under bark) in trinidad, after Miller, 1969

		TEAK HEIGHT CLASS I										TEAK HEIGHT CLASS II										TEAK HEIGHT CLASS III									
		AGE										AGE										AGE									
		0	3	7	12	18	26	37	50	65	80	0	3 1/2	9	17	25	36	50	65	80	0	4 1/2	12	21	31	50	65	80			
MAIN CROP AFTER THINNING	No. trees per ha	2196	988	494	269	185	118	76	76	76	76	2196	988	494	286	185	118	118	118	118	2196	988	494	296	185	105	105	185	185		
	Mean height (m)	-	8	16	20	22	23	25	26	26	27	-	8	15	18	20	22	23	23	23	-	8	13	16	18	20	20	20	20		
	Mean dia. (cm)	-	9	17	24	32	40	49	56	62	65	-	9	17	24	31	39	45	49	51	-	10	17	24	31	37	40	40	40		
	Basal Area (m ² /ha)	-	8	12	14	14	15	15	19	23	26	-	7	12	13	14	14	19	22	24	-	7	11	13	14	20	22	24	24		
Vol. m ³ /ha to top dia. U.B.	8 cm	-	9	53	85	107	126	135	183	226	249	-	13	51	83	99	113	159	191	211	-	16	46	71	90	144	165	176	176		
	15 cm	-	-	-	53	87	113	127	175	218	241	-	-	-	51	79	100	146	178	198	-	-	-	39	70	125	145	156	156		
	23 cm	-	-	-	-	47	87	110	159	201	224	-	-	-	-	39	74	120	152	173	-	-	-	-	39	65	105	116	116		
THINNING	No trees per ha removed	-	(1208)	494	198	111	67	42	-	-	-	-	(1208)	494	198	111	67	-	-	-	-	(1208)	494	198	111	-	-	-	-		
	Mean dia. (cm)	-	6	14	20	26	34	43	-	-	-	-	6	14	20	27	34	-	-	-	-	7	14	20	27	-	-	-	-		
	Av. vol. per tree m ³ U.B.	-	.007	.055	.177	.405	.651	1.357	-	-	-	-	.007	.058	.177	.368	.731	-	-	-	-	.009	.057	.141	.360	-	-	-	-		
	Vol. m ³ /ha to top dia. U.B.	8 cm	-	9	27	35	45	57	57	-	-	-	-	9	29	35	41	49	-	-	-	-	11	28	28	40	-	-	-	-	
15 cm	-	-	-	13	33	50	53	-	-	-	-	-	-	14	30	42	-	-	-	-	-	-	7	28	-	-	-	-			
23 cm	-	-	-	-	9	38	43	-	-	-	-	-	-	-	5	27	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-			
TOTAL PRODUCTION	Basal area (m ² /ha)	-	11	23	32	38	44	51	55	59	62	-	11	23	32	38	44	49	53	55	-	12	23	32	38	44	47	48	48		
	Vol. to 8 cm U.B. (m ³ /ha)	-	18	89	156	223	298	385	413	458	479	-	22	89	156	214	276	322	354	374	-	27	85	138	188	251	272	283	283		
INCREMENT	C.A.I.	Basal area (m ² /ha.)	-	3.6	3.2	1.6	1.1	0.8	0.6	0.4	0.3	0.2	-	2.7	2.5	1.0	0.8	0.6	0.3	0.2	0.1	-	2.6	1.5	0.9	0.6	0.4	0.1	0.1	0.1	
		Vol. to 8 cm U.B. (m ³ /ha)	-	6	18	13	11	9	6	4	3	2	-	6	13	9	7	6	3	2	1	-	6	8	6	5	3	1	1	1	
	M.A.I.	Vol. to 8 cm U.B. (m ³ /ha)	-	6	13	13	12	11	10	8	7	6	-	6	10	9	8	6	5	5	-	6	7	7	6	5	4	4	4		

het eerste uur ontleenden hun productieverwachtingen dan ook aan de eerste generatie verkoop-brochures van het teakbedrijf Bosque Puerto Carrillo S.A. van het illustere duo Stefan Jaeckel en Terry Ennis die al sinds het begin van de jaren tachtig actief waren in Costa Rica. Dit tweetal dacht in Costa Rica de plantages minimaal 40 tot 50 m³/ha/jr te kunnen laten produceren in een omloop van 20 jaar. Exact dezelfde productieniveaus worden dan ook tot in 1996 teruggevonden in de diverse glossy brochures van de aanbieders, ook in Nederland. Waarschijnlijk dacht menigeen 'beter goed gejat, dan slecht bedacht', echter boontje kwam al spoedig om zijn loontje.

Enige andere 'vroegere' aanbieders beschikten vanaf het begin over van de overigen afwijkende productieverwachtingen. De

Amazone Teak Foundation, actief in Brazilië, had de beschikking over een prognose die was ontleend aan de groeieresultaten van een naburige door Duitsers beheerde teakplantage. Deze prognose is nadien getoetst door zowel Centeno (Tropenbos, Wageningen) als De Graaf (LU, Wageningen). Tropeco, actief in het noorden van Costa Rica, ontleende haar bijgroei-erwachtingen aan onderzoek van het CATIE (Turrialba, Costa Rica) gebaseerd op het werk van Nieuwenhuysen en de adviezen van Rojas van Instituto Tecnológico de Costa Rica. Green Fund, eveneens actief in Costa Rica, betrok haar opbrengstverwachtingen van de door hen gecontracteerde plantage onderneming Reforestadora Buen Precio S.A. Deze had de prognoses ontleend aan lokaal onderzoek van alweer het CATIE en Instituto

Tecnológico de Costa Rica welke later wederom zijn getoetst door Herrera van de Dirección General Forestal. Deze opbrengstverwachtingen lagen allen op een beduidend lager niveau dan de veel gekopieerde versie van Bosque Puerto Carrillo S.A.: ca. 14 tot 24 m³/ha/jr. Niet Nederlandse aanbieders, overigens in den beginne het overgrote deel van de Costaricaanse teakbedrijven, fundeerden hun verwachtingen vaak op de publicaties van de Amerikaanse onderzoeker Buford Briscoe, toen actief vanuit het La Selva Biological Station in Costa Rica. Briscoe baseerde zijn prognoses altijd op de tabel van Keogh en Miller. Briscoe is overigens ook betrokken geweest bij de groeiplaatsselectie van de eerste plantages van enige Nederlandse aanbieders.

Country	Best MAI (max)	MAI (50)	Average MAI (max)	MAI (50)	Poor MAI (max)	MAI (50)
Côte d'Ivoire	17.6	9.5	12.2	7.5	6.8	4.3
India	12.3	10.0	7.9	5.8	2.7	2.0
Indonesia	21.0	17.6	14.4	13.8	9.6	9.6
Myanmar	17.3	12.0	12.5	8.7	5.9	4.3
Nigeria ^a	23.8	13.3	18.5	9.0	13.1	6.8
Trinidad and Tobago ^a	10.2	6.5	7.5	5.0	5.5	3.9

Na 1997 krijgen enige aanbiederders de beschikking over de eerste, goed onderbouwde monitoringresultaten van hun opstanden en verschijnen er wetenschappelijke publicaties die sommigen van hen nopen tot een realistische bijstelling van de verwachtingen. Meer recent ontwikkelde plantagebebossingen (1998 en later), tenminste van hen die het geheel professioneel benaderen, richten zich op een opbrengstniveau in het traject van 15 tot 22 m³ jaarlijkse volumebijgroei. Die verwachtingen zijn meestal onderbouwd door lokaal verrichte studies, monitoringresultaten van naastgelegen bedrijven of opinies van lokale experts.

Aanleg- en inrichtingsprocedures: verleden en heden

De teakplantages van het eerste uur zijn meestal aangelegd zonder de directe inbreng van enige bosbouwkundige expertise. Deze werd pas ingebracht op het moment dat de eerste bedrijfsmatige en teelttechnische problemen zich begonnen te manifesteren. De aanleggers van het eerste uur waren vooral de Costaricaanse ondernemingen, verkapte loonwerkbedrijven, die plantagebebossingen gingen aanleggen op verlaten veewelden onder invloed van het toen heersende subsidieregime in het land. Vaak werd onvoldoende aandacht gegeven aan groei-plaatsselectie, bodemvoorberei-

ding en drainage. Voorts is toen veel gebruik gemaakt van slecht uitgangsmateriaal verkregen uit zaad van toevallig in de omgeving aanwezige teakbomen in veescheidingen en afrasteringen (fences). Een niet te verwaarlozen deel van dit areaal is heden voor zeer lage prijzen te koop daar de eigenaren geen middelen meer hebben om de gemaakte fouten te herstellen of het noodzakelijke onderhoud van deze opstanden te bekostigen. De jaarlijkse volumebijgroei van dit type opstanden ligt vaak op een laag niveau: 5 tot 7 m³/ha/jr. Een andere groep pioniers uit die periode was afkomstig uit de Verenigde Staten of Europa. Ook zij hadden nauwelijks enige ervaring of scholing met betrekking tot de aanleg en inrichting van dit type bebossingen. Onder hen treft men onder meer aan voormalige profhonkballers, hyacintentelers, reclamefotografen, verzekeringagents, mariniers en it-managers. Deze groep had echter een geheel andere cultuur en leerde al heel snel van de fouten van hun overwegend Costaricaanse voorgangers. Binnen deze bedrijven werden ook nog wel beginnersfouten gemaakt maar alras namen zij Amerikaanse of Europese bosbouwers op in hun bedrijven. Dit contingent is later aangevuld met bosbouwers die lokaal opgeleid zijn. De plantagebebossingen die zijn ontwikkeld na 1997 zijn merendeels vakmatig goed aangelegd door

sterk op dit onderdeel gespecialiseerde bedrijven. Deze ondernemingen beschikken over hoogwaardige kennis en een speciaal voor dit doel toegerust machinepark. Vaak laten zij zich bijstaan door lokale experts of buitenlandse raadgevers. De ontwikkelingskosten van deze nieuwere objecten zijn dan ook aanmerkelijk hoger dan de bebossingen van het eerste uur; dit kan een factor drie schelen. Dat alle waar naar zijn geld is, treft ook hier!

De laatste jaren wordt binnen de grotere bedrijven veel aandacht besteed aan research. Jiffyplantsystemen hebben hun intrede gedaan. In-vitro vermeerdering begint zich steeds meer te ontwikkelen en drainageproblemen worden zelfs opgelost met geperforeerde kunststof buizen à raison van US\$ 1000,- per hectare. Veel aandacht wordt besteed aan de selectie van goed uitgangsmateriaal. Verschillende ondernemingen hebben daartoe programma's opgezet, alhoewel daartoe tot op heden weinig of geen onderlinge coördinatie bestaat. De Costaricaanse teakboeren van Nederlandse origine behoren tot de meest innovatieve geesten van de sector aldaar.

Ziekten en plagen: ervaringen

Teak in Centraal Amerika groeit ver buiten het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de

Agrobacter aan de voet van een vijf jaar oude teakboom

reinigde kwekerij wordt ingebracht in de plantage.

Deze pathogeen komt wereldwijd voor, ook in Europa. *Agrobacter* veroorzaakt gallen aan de stamvoet van de jonge boom en kan zich door een hele opstand verspreiden en de bomen aanzienlijk verzwakken hetgeen de gewenste bijgroei verstoort. De beste bestrijdingsmethode is wellicht veel licht en wind in de opstanden toe te laten door ze al vroeg ruim te zetten. Speciale procedures om het overbrengen naar noch gezonde bomen te voorkomen zijn noodzakelijk bij snoeien en dunnen. Aangetaste bomen dienen omzichtig verwijderd te worden. Andere bestrijdingswijzen zijn mogelijk maar blijken tot op heden weinig succesvol, en zeer kostbaar.

Gehele ontbladering kan het gevolg zijn van een overdadig bezoek door de bladetende mieren, *Atta cephalotes*, *Atta sexdens* en *Atta colombica*. Deze mieren snijden de bladeren van de boom af en verkleinen ze. Vervolgens transporteren ze de massa naar hun nesten. Hun bezoek kan epidemische vormen aannemen. De bestrijding is niet gemakkelijk omdat de populatie huist in uitgestrekte ondergrondse nesten. Soms wordt gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen; dit is echter zeer kostbaar.

In de Atlantische zone worden met regelmaat flinke aantastingen waargenomen van *Plagiohammus spinipennis*. Dit insect heeft het vooral voorzien op jonge, snelgroeiende teakbomen. Op ongeveer een halve meter boven de grond boort de larve zich in de stam, soms tot aan de kern, en verstoort zo het trans-

boomsoort. Een reeks van ziekten en plagen die de teelt kunnen bedreigen in delen van Azië, komen in Centraal Amerika (nog) niet voor. De soort groeit immers buiten het eigen ecologische verspreidingsgebied. Tot medio 1994 werd vrij algemeen door lokale deskundigen aangenomen dat ziekten en plagen de teelt in Centraal Amerika niet noemenswaardig konden belemmeren. Er waren nauwelijks of geen serieuze meldingen van calamiteiten en ook de wetenschappelijke literatuur aangaande dit thema gaf geen onheilspellende signalen af. Wat bleef waren wat mieren en enige op de boom levende organismen, niets om zenuwachtig van te worden. Inmiddels weet men wel beter en is men tot de slotsom moeten komen dat er wel degelijk een aantal natuurlijke bedreigingen zijn voor de teelt van teak in Centraal Amerika.

Noem het natuurlijk of niet, maar bosbranden komen nu eenmaal voor, zeker in de tropen. Met name in de grensgebieden met Nicaragua kunnen bosbranden die komen vanuit het Nicaraguaanse territorium zich enorm snel verplaatsen naar de teak- en ci-

trusplantages in het uiterste noorden van Costa Rica. Als er dan te midden van deze plantages toevallig ook nog eens oliepalmen staan, is het feest compleet. Het bos brandt en de oliepalmen exploderen als het ware en zenden een vonkenregen en vuurbal het bos in. De remedie tegen dit gebeuren is een professioneel opgezet bosbrandbestrijdingsteam, brede brandsingels in de plantage, ruime isolaties rondom de plantage en het kappen van alle voorkomende oliepalmen. Doet men dit niet dan zullen op een moment alle jonge teakopstanden en de zo gewenste natuurbosresten het loodje leggen.

De bodems die in grote delen van Costa Rica worden benut voor de aanleg van teakplantages zijn voordien meestal gebruikt als veeweide, landbouwgrond (droge rijst, suikerriet, maïs en bonen) of plantage (oliepalm, bananen, citrus). In een aantal gevallen kan die grond door dit landbouwkundige gebruik geïnfecteerd zijn met de pathogeen *Agrobacterium tumefaciens*. Een andere mogelijkheid is dat *Agrobacter* met het plantmateriaal vanaf een veront-

port van voedingsstoffen en hormonen. De aantasting kan grotendeels worden voorkomen door de jonge opstanden nagevoeg vrij te houden van hoog opgroeiende kruiden en struiken. Andere bestrijdingswijzen zijn niet beschikbaar voor bosbouwkundige toepassingen. Ook deze aantasting kan epidemische vormen aannemen en de kwaliteit van opstanden ernstig ondergraven.

De grootste bedreiging van een in principe goed opgezette teakplantage in Centraal Amerika vormt waarschijnlijk de van origine Europese, mogelijk wel Nederlandse, beheerder die bevangen wordt door tropenkolder. Niets is schadelijker voor het beheer van een plantage dan een beheerder die aldaar op grote afstand van huis, hard en baas zich overgeeft aan de tropische genoegens. Zijn omgeving zal dat snel waarnemen en zich vervolgens in het kwadraat misdragen. Voor deze bedreiging van de plantage bestaat maar één remedie; verwijder dit persoon en het merendeel van zijn getrouwen en zet een nieuwe bedrijfsleiding op. Ook hier maken zachte heelmesters, stinkende wonden.

Certificering: een noodzaak

Het merendeel van de aanbieders streeft ernaar om het bedrijf en daarvan afkomstige producten te laten voorzien van het keurmerk van de Forest Stewardship Council. Hiertoe gelden vooral commerciële motieven daar dit keurmerk hen richting de belegger een zekere controle en rechtvaardiging voor hun handelen verschaft. Op zich is dit correct maar het geeft aan diezelfde belegger geen enkele garantie dat de beloofde rendementen ook worden gehaald. De inspecteur van FSC beoordeelt slechts of de

Estimated net plantation area of teak by subregion, 1995 (1 000 ha)		
Subregion	Estimated net area of teak plantation	Estimated annual planting
West Sahelian Africa	4.02	0
East Sahelian Africa	14.85	-
Moist West Africa	87.88	4
Southern Africa	2.80	0
Tropical Africa	109.55	4
South Asia	1099.60	55
Continental Southeast Asia	302.28	26
Insular Southeast Asia	706.01	12
Tropical Asia	2107.89	93
Tropical Oceania	3.03	0
Central Amerika	22.29	4
Caribbean	8.06	-
Tropical South America	2.72	0
Tropical America	33.07	4
Total	2253.54	101

Source: Pandey (1998)

in principe aangeduide volumebijgroei enigszins realistisch is maar zal verder geen uitspraken doen over rendement verwachtingen. Dat onderdeel maakt geen deel uit van de keuringsaspecten zoals neergelegd in de 10 basisregels van de FSC. Als positief moet worden gekenmerkt dat de op- en aanmerkingen van de FSC inspecteur bedrijven noopt tot het in positieve zin corrigeren van hun handelen, zowel bosbouwkundig als bedrijfsmatig en sociaal. Verder is het inmiddels overduidelijk dat teakhout met FSC keur afkomstig uit Midden Amerikaanse plantages een betere marktpositie heeft dan hout zonder deze keur. De kreet dat het certificeringproces de bedrijven tot zeer hoge kosten zou opjagen, moet als weinig zinnig worden beschouwd. Gerelateerd aan het totaal van de ontwikkelingskosten bij een professionele opzet, zijn de tarieven die men hiervoor moet opbrengen in verhouding gering.

Groeimonitoring: de gewenste duidelijkheid

Monitoring heeft als doel de bedrijfsleiding en de belegger in-

zicht te geven in de groei en ontwikkeling van de opstanden. De bedrijfsleider kan hieraan zijn pakket van maatregelen mede ontlenen, de belegger krijgt een beeld van de waarde ontwikkeling van zijn bezit en toekomstige vermogen. De jaarlijkse resultaten van deze groei monitoring dienen dan ook beschikbaar te zijn voor de belegger. Een aantal aanbieders, echter niet alle, verschaffen aan hun beleggers een inzichtelijk overzicht van deze resultaten. De praktijk is echter dat beleggers nauwelijks enige aandacht geven aan deze informatie en veeleer geïnteresseerd zijn in anekdotes en reportages vanaf of uit de omgeving van 'hun' teakplantage. Vandaar dat velen onder hen al meerdere malen een bezoek hebben gebracht aan Costa Rica. Toch zal het belang van het publiceren van objectieve groeieresultaten een steeds grotere commerciële rol gaan spelen. Het is naast het FSC label een onderscheidend kenmerk in de markt en de potentiële belegger kan veel beter een prijs-product keuze maken. Een deelname aan een hoog productieve plantage rechtvaardigt een ho-

Monitoring? De klanten gaan zelf kijken. Los Chiles, Noord Costa Rica

gere deelnamesom dan de instap in een laag productief bedrijf.

Laatste trend: ketenbenadering

De aanbieders van het eerste uur leefden in de waan dat zij na ca. twintig jaar een groot volume konden oogsten en dit zonder slag of stoot op de markt kwijt konden. Inmiddels zijn deze inzichten ingrijpend veranderd. Dit mede omdat men in de aanvang zich had gefocust op de eerder genoemde hoge jaarlijkse volumebijgroei en, soms, hoge inschatting van houtprijzen- en dollarindex. Dit besef heeft een ontwikkeling in gang gezet die ernaar streeft het gehele traject, de keten van oogst tot en met de verwerking tot eindproducten, onder eigen regie te laten plaatsvinden om zodoende de grootst mogelijke meerwaarde te verkrijgen. Hierdoor kunnen de hoge financiële verwachtingen die men toentertijd uitsprak mogelijk voor een belangrijk deel toch gerealiseerd worden. Dit proces brengt met zich mee dat de grotere teakbedrijven zich meer en meer ook gaan bezighouden met houthandel en de verwerking tot half-

fabrikaten of eindproducten. Daarnaast vestigen zij verkooppunten in de Verenigde Staten en Europa: in Nederland, België en Duitsland is dit reeds gerealiseerd. Een nadeel van deze ontwikkeling is dat lokale Costaricaanse ondernemingen in steeds mindere mate betrokken zijn bij deze ontwikkeling omdat zij niet kunnen voldoen aan de benodigde infrastructuur richting exportmarkten, onvoldoende kwaliteitscontrole kunnen opbrengen of niet de beschikking hebben over de benodigde machines en personeel. Het in eerste instantie als positief ervaren argument voor de aanwezigheid van deze plantagebedrijven in Costa Rica, zijnde de bijdrage aan de lokale economie, wordt hierdoor in toenemende mate ontkracht. De verwachting is dat deze ontwikkeling steeds verder zal gaan en dat ook de gehele ontwikkeling en aanleg van plantagebebossingen meer en meer door van origine of onder regie van buitenlandse ondernemingen zal gaan plaatsvinden omwille van de steeds hogere kwaliteitseisen die men stelt. Een van de problemen die hieraan ten grondslag liggen is dat Costaricaanse bosbouwers

nauwelijks geschoold zijn in de bedrijfsmatige aspecten van het beheer en organisatie van groot-schalige processen. Hun opleiding is met name gericht op de biologische en ecologische aspecten van de traditionele bosvormen die in de regio voorkomen. Locale bosbouwers die zich hiervan onderscheiden hebben meestal vervolopleidingen genoten in de Verenigde Staten, hun aantal is echter dun gezaaid.

De toekomst

De verwachting van velen was dat na de rellen rond de Reclamecode Commissie en de OHRA affaire de teaksector een flinke terugslag zou krijgen; het zou de dood in de pot worden. We spreken dan over de periode '96/'97. Niets is minder waar gebleken en heden zijn meer grootschalige, van origine Amerikaanse of Europese, ondernemingen actief in Costa Rica dan ooit, maar ook in de buurlanden Nica-ragua en Panama. Op het moment van schrijven, oktober 2000, wordt alleen al onder regie van Nederlandse initiatiefnemers ongeveer 5000 hectare nieuwe plantagebebossingen ontwikkeld. Dat is ruim 1000 hectare meer dan gemiddeld in de regio de afgelopen jaren door alle ondernemingen tezamen werd gerealiseerd.

Daar de meeste bedrijven plantages pas ontwikkelen nadat zij de garantie hebben dat de financiering ook daadwerkelijk geschiedt of geschieden zal door particuliere of institutionele beleggers, kan gevoeglijk worden aangenomen dat er voldoende belangstelling in de markt bestaat voor dit product. Daarnaast speelt waarschijnlijk een belangrijke rol dat algemeen het besef begint te groeien dat het exploiteren van

plantages vanuit een economisch perspectief aantrekkelijker is dan het duurzaam exploiteren van natuurlijke bossen. Onderzoek met betrekking tot dit thema heeft in het begin van de jaren negentig plaatsgevonden in Belize en meer recentelijk zijn de resultaten vrijgekomen van een soortgelijke studie in Costa Rica. De teaksector heeft zich met vallen en opstaan ontworsteld aan de aanvangsperikelen en begint zich te ontwikkelen tot een volwaardige professionele branche waarbinnen de toepassing van actuele bosbouwkundige kennis en ervaringen een steeds belangrijkere rol krijgt toegewezen. In dit stadium is het van belang de werving van en informatie naar beleggers evenzo professioneel te laten plaatsvinden en blijvend onderhevig te maken aan de controle van toezichhoudende instanties als de Nederlandse Bank, Stichting Toezicht Effectenhandel en andere consumenten vertegenwoordigende organisaties. Uiteindelijk moeten alle betrokkenen ook nog overduidelijk door de bomen het bos kunnen blijven zien.

Gelet op internationale ontwikkelingen en initiatieven met betrekking tot de uitbouw van het plantageareaal wereldwijd, zoals onder andere het initiatief Teak 2000 van Raymond Keogh, en het heersende economische klimaat, kan verwacht worden dat deze sector een gestage uitbreiding zal ondergaan. Heden zijn aan de auteur meer dan vijftig bedrijven bekend die zich direct met de geschetste activiteiten bezighouden. Met name de laatste tijd breidt dit aantal zich uit, ook in Nederland. Het aantal bedrijven met een bedenkelijke roep is mede door de professionalisering van de branche beduidend afgenomen; het kaf wordt van het koren gescheiden echter

zoals in alle sectoren zal ook hier nog wel eens een rotte appel in de mand zitten.

Tenslotte

De 'nieuwe' vaak door Nederlanders geïnitieerde bosbedrijven in het verre Costa Rica ontwikkelen zich in een gestaag tempo tot professionele bedrijven. Hierbij is in eerste instantie geen bosbouwer betrokken geweest en tot op heden kijkt nog menige bosbouwer met een schuin oog naar die ontwikkelingen. Mogelijk is dit een geluk geweest voor de pioniers van weleer anders was men mogelijk tot op de dag van heden nog verwikkeld geweest in een richtingen-discussie en geneuzel anderszins.

Kritiek wordt vaak geuit op de hoge rendementsverwachtingen die aan de beleggers worden voorgehouden. Of dit in alle gevallen terecht is zal de toekomst mogelijk uitwijzen. Duidelijk is evenwel dat indien een potentiële belegger instaat is een onderneming te selecteren die voldoet aan de in het eerste deel van deze artikelenreeks beschreven criteria met betrekking tot:

- realistische en controleerbare prognose jaarlijkse volumebijgroei,
 - realistische opgave van houtprijzen,
 - lage indexen hanteert voor dollarkoers en houtprijzen op de wereldmarkt,
 - aantoonbaar over een goede organisatie beschikt,
 - passende instapprijs gerelateerd aan productieniveau hanteert,
- het risico voor deelname wegsmelt bij dat van menig IT-fonds. Voorts hebben vele beleggers ook nog geheel andere motieven dan alleen geldelijk gewin bij deelname; emoties spelen daarbij een belangrijke rol waarbij 'na-

tuur' en 'avontuur' hoog scoren. Echter bosbouwers moeten bij hun leest blijven en deze bedrijven puur beoordelen op hun bosbouwkundige handelen. Of vervolgens de marketing bureaus zwaar gaan steggelen met houtprijzen, dollarkoersen en indexen, is niet de directe verantwoording meer van de bosbouwer. De bosbouwer kan hoogstens besluiten niet langer te willen werken in of met een bedrijf dat zichzelf zo etaleert. Het bekritisieren van het gehele concept dient door andere deskundigen te worden gewaardeerd naar de beleggingsconcepten waarop deze financiële producten veelal berusten. De houtopbrengst van een plantagebebossing is daar vaak een onderdeel van. En bosbouwers behoeven het grote publiek onderhand echt niet meer te vertellen dat teakbeleggingen een zeker risico in zich hebben, dat heeft Paul Romeijn er allang goed ingewreven!

En dan zijn er natuurlijk altijd berichten dat bedrijven het even moeilijk hebben. Die ontgaan ook de auteur niet. Echter Ford en Bridgestone hebben het nu ook even niet gemakkelijk vanwege hun bandengeschiedenis, Phillips ging nat met zijn draagbare telefoons, het boegbeeld van calvinistische stabiliteit en soberheid Baan ging bijna geheel plat en Nina Brink's World-on-Line floereert nu ook niet bepaald. Allerlei flitsende financiële producten als vermogens verdubbelaars op basis van risicovolle beurstransacties zijn dan nog niet eens in de beschouwing opgenomen. In die context moet het risico worden gezien dat de beleggers nemen. Voorwaarde is echter wel dat zij toegang hebben tot de informatie die hun een goed beeld kan verschaffen van het wezen van de onderneming en de belegging. En juist daar schort het

nog wel eens aan. Vandaar de roep om het strengere toezicht zoals genoemd in de voorgaande paragraaf, en dat is meer dan alleen het FSC certificaat. Dan is ook de objectieve visie van de bosbouwer te onderscheiden en toegankelijk.

Het wachten is op de collega die de tijd en de intellectuele rust

heeft om een werkelijk onthullend proefschrift te schrijven over de aanstormende nieuwe ontwikkelingen in de plantagebosbouw in Centraal Amerika. Mogelijk een uitdaging voor de Gijsberts, Jelgers, Dicken, Franken, Guusen of Sanders. Daarmee komen we uiteindelijk veel verder, zowel de bosbouw als de potentiële medefinanciers van dit type projecten.

Beleggen in teak heeft in principe een grote toekomst, maar de professioneel betrokkenen vakbroeders moeten wel hun rol weten te herkennen!

De complete literatuurlijst staat op de website van de KNBV: www.knbv.nl

BERICHTEN

Cursus bewust bosbeheer 25, 26 en 27 april 2001

De cursus Bewust bosbeheer geeft antwoord op vele praktijkvragen die voortkomen uit de gewenste bosontwikkeling die door het bosbeleid en de beheersplanning is bepaald. In de cursus worden de volgende onderwerpen behandeld:

BODEM: over groeiplaatsbeoordeling en de relatie tussen bodem en bosgemeenschappen.

In de cursus wordt aan de hand van vele praktijkvoorbeelden aandacht besteed aan de informatie en gebruiksmogelijkheden van bodemkaarten en groeiplaatsonderzoek en doet voorstellen voor anti-verdroging maatregelen.

BOSVERJONGING: over natuurlijke en spontane verjonging.

Bosverjonging is de waarborg voor de duurzaamheid van het bos. Het veelzijdig gebruik van het bos vraagt om een blijvend behoorlijk productieniveau, ruimte voor natuurlijke ontwikkelingen en een aantrekkelijk bosbeeld. Een belangrijk uitgangspunt is het samengaan van economie en ecologie, of anders gezegd het streven naar kostenbesparing door een goed gebruik van spontane processen in het bos.

HOOGDUNNING: over beter bos.

Dunnen is sturen in de bosontwikkeling. Sturen naar het gewenste resultaat. Dunnen vraagt om kennis en is niet altijd even gemakkelijk. Hoe zorg je er voor dat de planners en de blessers hetzelfde beeld voor ogen hebben en in het bos de juiste keuzes maken.

Wat is een lichte dunning en wat een sterke? Hoeveel hout kan of mag geoogst worden en wat levert dat het bos op en hoeveel geld? Hoe wordt een menging in stand gehouden en welke bomen moeten gespaard worden? Hoe gedraagt de ene boomsoort zich naast de andere? Allemaal vragen die in de cursus worden behandeld.

MENS EN BOSBEHEER: over het betrekken van en het omgaan met mensen bij het bosbeheer. d Hoe dien je om te gaan met die betrokkenheid, hoe zorg je voor betrokkenheid, hoe juist niet.

Dergelijke vraagstukken worden in de cursus besproken. De cursus geeft handvatten voor de bosbeheerder bij het omgaan met mensen die al dan niet georganiseerd, willen meepraten, meewerken en/of meedenken bij het bosbeheer.

De cursus is bedoeld voor mensen werkzaam op MBO-plus/HBO-niveau. Mensen met een vergelijkbare opleiding, die in hun werk met bosbeheer bezig zijn, behoren ook tot de doelgroep.

De cursus duurt drie dagen en begint op de eerste dag om 9.30 uur en eindigt op de derde dag om 16.00 uur.

De cursus wordt vanuit Vergader- en Trainingscentrum jonkerbosch te Nijmegen verzorgd waar ook mogelijkheden voor overnachtingen zijn. Er is ruimte voor minimaal 10 en maximaal 15 personen per cursus.

Er is ruimte voor minimaal 10 en maximaal 15 personen per cursus.

Een cursus kost f 1035,- p.p. (€ 470,-) inclusief lunch, diner, thee/koffie en lesmateriaal, exclusief overnachtingen.

U kunt informatie opvragen bij Gerard de Baaij BOS, 024-6776705 of gerard-de-baaij-bos@wxs.nl